

Karolina in Boris Korenčan: GRADNJA STANOVANJSKE HIŠE SKOZI OČI MLAJŠE OSNOVNOŠOLKE (od 1969 do 1974)

Mama in oče sta se poročila leta 1963. Mama je po poroki zaprosila za službeno stanovanje. Nastali so zapleti. Moj oče je namreč skušal v času trdega komunizma pobegniti čez mejo v Avstrijo in naprej v Nemčijo. V Münchnu so ga poslali nazaj, a s tem je bil zaznamovan.

Po nekaj zapletih je mama le dobila majhno stanovanje v bloku, malo večje kot garsonjera. Bila sta srečna, saj sta po poroki nekaj časa še vedno živela vsak na svojem naslovu z več sostanovalci. K njima se je priselila še očetova sestra, kar je bilo za mlad par moteče. Sestra se je čez nekaj časa odselila v sosednjo malo hiško, k starejši sosedu, ki je živela sama. V tem malem stanovanju sem se rodila jaz in čez tri leta še brat.

Oče je zamenjal službo bolničarja, končal papirniško šolo in se zaposlil v papirnici Vevče (danes Papirnica Vevče d.o.o., last avstrijske družbe Brigl&Bergmeister). Opravljal je triizmensko delo. Dopoldne, popoldne, ponoči, en dan prosto. Spoznal je dobrega sodelavca, ki mu je enkrat prišepnil na uho: »Prodajajo se parcele za gradnjo stanovanjskih hiš. Poleg moje parcele je le še ena na prodaj. Želim, da jo ti kupiš, ker imam jaz zelo lepo ženo in se bojim zanjo.«

Oče je to povedal mami. Kupiti 500 m² veliko zazidljivo parcelo ni mačji kašelj, sploh pa ne za mlada zakonca. Nista imela dovolj denarja. Imela pa sta veliko željo po lastnem domu in pridne roke, pripravljene poprijeti za vsakršno delo. Začela sta razmišljati, kako bi prišla do parcele, kako bi zgradila hišo in se vanjo vselila, morda pa je to uresničljiva želja.

Mama se je spomnila na svojo starejšo sestro, ki se je bogato poročila z obrtnikom, ki je imel svojo delavnico v Ljubljani. Mamina sestra je bila takoj za pomoč. Povedala je, da ima sama svoje prihranke, ki jih je prihranila iz proračuna za gospodinjstvo, in da lahko posodi denar za nakup parcele. In res se je nemogoče spremenilo v mogoče. Kupila sta zadnjo od 24 parcel, ki so bile leta 1969 na tem območju na voljo. Ostali investitorji so bili že sredi gradnje, moji starši pa so najprej vračali izposojeni denar. Oče je lahko delal več nočnih izmen, pa več nedeljskih izmen, ki so boljše plačane, tako da je kmalu prihranil denar in poravnal dolg pri mamini sestri. Ob hitrem vračilu je bila sestra tako presenečena, da se je pošalila: »Pa ja nisi denarja kje ukradel?«

In začelo se je delo. Čez našo parcelo so imeli dostopno pot in skladišče za odpadni material. Najprej je bilo treba to urediti. Potem so se začela pripravljala dela. Na voljo so bili tipski

projekti in starši so se odločili za hišo 9 x 10 m v treh etažah (K+P+1), kot večina sosedov. Pridobila sta še gradbeno dovoljenje in vsa potrebna soglasja. Predhodni graditelji so že pred nami iskali podobne papirje, ta pot ni bila tako dolgotrajna. Je pa zahtevala spet nekaj časa in denarja. Urbanizem je bil takrat urejen.

Predpisane so bile zunanje oblike hiše, višina hiše, naklon strehe, barva kritine, barva fasade ... Teren za gradnjo je bil raven, deloma celo zamočvirjen in brez skal. Nekaj zemlje zgoraj in kup peska spodaj, ki jih je Ljubljana tu odlagala pred tisočletji. Redki so si takrat privoščili strojni izkop, tako so si tudi moji starši izbrali udarniško delo za izkop s pomočjo prijateljev in sodelavcev. Oče je organiziral delo, mama pa je bila kuharica in je doma kuhala malico.

Običajno jo je kar na kolesu pripeljala kak kilometer daleč na gradbišče.

Spomnim se, da sem v času gradnje večkrat pazila na mlajšega brata, jaz sem imela okoli 5 let, on 2 leti. Igrala sva se na kupu peska (peskovnik) ali pa so nama razprostrli deko na bližnjem travniku.

Vsa dela so bila izvedena na udarniški način. Nam so pomagali znanci, potem pa je oče šel na druge hiše, kjer se je »vlivala« plošča. Pri polaganju armature za oba balkona je bila potrebna posebna pozornost. Statikov ni bilo na razpolago, tako so se delavci posvetovali med seboj. Nedaleč stran se je namreč balkon podrl zato, ker so graditelji na opaz zmetali vso mogočo armaturo in železne kose brez pravilne vezave in pravilnega pozicioniranja. Po 14 dneh so razopazili ploščo in ... balkon je zgrmel v globino ... Leta 1970 so graditelji izkustveno vedeli, kaj je to negativna armatura in kam jo morajo polagati. Pri nas smo se po tem dogodku potrudili, da je bila pravilno položena. Spomnim se tega, ko so nekajkrat preverjali, ali je pri balkonu pravilno položena armatura. Danes takšna dela izvajajo s pomočjo armaturnih mrež, takrat pa je bilo možno kupiti le armaturne palice. Vezanje armature je bilo dolgotrajno. Trajalo je tudi več dni.

Poseben problem je bila nabava cementa. Nedaleč stran je bila takrat trgovina z gradbenim materialom (danes je ni več, le propadajoča stavba priča o tem, da je tam včasih cvetela trgovska dejavnost). Oče me je večkrat poslal pred trgovino, naj grem pogledat, ali se je pripeljal kamion s cementom. Če sem opazila kamion z vrečami cementarne Trbovlje ali Salonita Anhovo, sem tekla domov povedat. On je vse spustil iz rok in se odpeljal s prikolico, včasih pa tudi kar s »karjolo« po cement. Takih, ki so tekli po cement, je bilo več, tako da so razdelili zalogo cementa na vse prisotne enak delež. Cement za betoniranje naslednje plošče ali za zidanje sten, vlivanje stebrov, vlivanje okenskih preklad in podobno se je zbiral postopoma. Za betoniranje plošče je počasno zbiranje cementa trajalo lahko tudi cel mesec (danes je to nepredstavljivo).

Vlita je bila zadnja, tretja plošča, tudi ta na udarniški način. Mama in oče sta poiskala tesarja za ostrešje. Oče je šel do svojega brata in skupaj sta hodila v njegovo »hosto« po les za naše ostrešje. Streha je bila postavljena kot dvokapnica z naklonom okoli 25°, tako kot ostale hiše v našem naselju. Za kritino je bila izbrana salonitka iz tovarne Salonit Anhovo. Da je azbest v salonitkah rakotvoren material, ni takrat vedel nihče.

Les so posekali, na žagi so ga po navodilih krovca razžagali, pripeljali na naše gradbišče in začelo se je postavljanje ostrešja. To je bil vedno praznik in na koncu je sledila obvezna smrekica na slemenu. Vem, da je za to, da je bila na strehi smrekica, skrbela mama. S tem je bila groba gradnja končana. A takrat so se šele začeli večji finančni izdatki. Udarniško delo z veliko delavci ni bilo več potrebno, je pa oče še kar hodil na udarniško delo k svojim sodelavcem, da je vračal usluge vsem, ki so prej pomagali njemu.

Začelo se je iskanje mojstrov za posamezna dela. Ni jih bilo lahko najti. Pri delu mu je vseskozi pomagal sodelavec, doma iz Prekmurja. Spominjam se dogodka, ko je oče skupaj s pomočnikom iz Prekmurja pripravil malto za zidavo, jo znosil v etažo, zidarja pa ni bilo. Šel ga je iskat na njegov dom. Žena je povedala, da mož spi, ker je popival. Oče ga je zbudil in ga je »prekrokanega« peljal s seboj na naše gradbišče. Dal mu je kosilo in močno kavo in sta zidala.

To je bil kar velik problem. Slišal se je rek zidarjev: Če »gazda« ne bo dal dovolj za pit (žganje in vino), bo v stebrih premalo cementa in se bo hiša podrla. Naša hiša stoji še danes. Mojstri so prihajali in dela so se izvajala: vodovodne napeljave, elektro napeljave, centralna kurjava ... Ometi so se delali ročno: zidar in moj oče, njegov prijatelj Prekmurec. Najprej faže, pa grobi omet, pa fini omet. Okna se je oče lotil vgrajevati kar sam. Mama in oče sta naju z bratom kljub gradnji vsako leto peljala na morje. To so bile naše počitnice.

Sindikalni turizem je takrat cvetel in bilo je dobro tako. Ali preko očetove ali preko mamine službe. To je bil dogodek leta. Jaz se z veseljem spominjam počitnic na Velem Lošinju: zelo zgodnje vstajanje, vožnjo od enih ali dveh ponoči, večurno čakanje na trajekt, vožnja po preozkih cestah po Cresu in Lošinju ... Vse skupaj je trajalo kar 13 ur. O klimi v avtu takrat ni bilo ne duha ne sluha. Na enem od takih dopustov so starši doma pustili kupček denarja za nakup ploščic za kopalnico v novi hiši. Ko smo se vrnili, denarja ni bilo. Bili smo okradeni, tudi to se zgodi.

Spomnim se, kako sem bila navdušena, ko nas je oče neki deževen jesenski dan peljal na hišo. Obiskovala sem tretji razred osnovne šole. Prišli smo v našo novo hišo, v dnevno sobo in zagledali nov, sveže položen in polakiran, svetleč parket. Naša velika dnevna soba je bila brez opreme, velik in svetel prostor, kjer me je sijaj parketnega laka skoraj zaslepil. Uau. V našem

prejšnjem stanovanju smo imeli majhen kos – parketa, ki ni bil lakiran. Vsakih nekaj mesecev ga je bilo treba namazati s pasto in potem zloščiti. Za to loščenje je mama določila mene in to je bilo naporno delo. Tukaj pa lakiran parket, ki se sveti in drsi brez loščenja. Tega sem bila res vesela.

Čez nekaj mesecev smo se selili v novo hišo. Starši so meni – desetletnici posebej naročili, naj nikomur ne povem, da se selimo. Pospravili smo stvari, jih znosili v avto in vozili na hišo. Mama je stare tepihe, ki jih je šivala sama, pustila v stanovanju. Solze žalosti ob slovesu od stanovanja in solze sreče ob selitvi so ji tekale po licih. Jaz sem odšla malo po bloku in seveda nisem zdržala skrivnosti. Pri sosedih sem rekla: »A vam nekaj povem, pa nikomur ne povejte, mi se danes zvečer selimo v novo hišo!«. Sosedje so me tolažili: »Saj vemo, da se boste selili, ampak ne še sedaj.«

Skupaj smo se odpravili iz stanovanja, v natrpan avto še s posteljnino in nekaj drobnarije, in se odpeljali novi hiši in novim doživetjem naproti. Sosedje so stali ob velikem oknu na stopnišču in nam mahali v slovo. Oče je bil začuden: »Kako to, da nam mahajo, saj nismo nikomur povedali?« Jaz pa sem jim še danes hvaležna za njihov pozdrav. Bilo je prijetno.

Hiša še danes, po 50 letih, stoji, parket je obledel, starša sta dočakala 90 let. Z bratom sva si ustvarila svoji družini s svojimi gradbenimi podvigi, a to je že nova zgodba.